

Beoordeling van de scriptie van Kateřina Hořejší, *Litteraire analyse van het boek 'De Taal Der Liefde' van Gerard Kornelis van het Reve*.

Kateřina Hořejší stelt zich tot taak in deze scriptie een ergocentrische analyse van *De taal der liefde* te maken. In principe is die werkwijze toegestaan, waarvoor slechts gewezen hoeft te worden op de bekende dissertaties uit de periode van het structuralisme, zoals Sötemann, *De structuur van Max Havelaar*, en W. Blok, *Verhaal en lezer*. Ik onderschrijf ook haar argument, dat deze analysevorm zinvol is, omdat *De taal der liefde* nog nooit in zijn geheel (inclusief het brievendeel) aan een analyse onderworpen is. Op twee punten ondermijnt Kateřina echter haar argumentatie. De bewering, dat zij het boek 'vaak anders begrijpt dan de literaire critici' blijft volledig in de lucht hangen als er geen nadere argumentatie volgt. Ten tweede is het de vraag of zij deze roman wel in zijn geheel (inclusief het brievendeel) aan een analyse onderworpen heeft.

Voor ik op deze laatste vraag inga, wil ik toch vooraf een globale beoordeling van de gehele scriptie geven. Van de aangeboden scriptie zijn de hoofdstukken 3 (Vertelsituatie), 4 (Gesprekken, gedachten en focalisatie), 5 (Stylistische variatie) en 6 (Tijd) onderwerp van een onderlinge gedachtenwisseling geweest. Over dit onderzoek was ik zeer te spreken. De overige hoofdstukken, die ik nu voor het eerst lees, stellen mij in deze zo ambitieus begonnen scriptie eerlijk gezegd teleur, met name omdat de gevolgen van de tijdsdruk zo overduidelijk uit het eindresultaat blijken. Mij bekruipt zelfs de vraag of het niet beter was geweest langer aan de scriptie te werken en meer te overleggen om tot een bevredigender resultaat te komen. Alleen al een nauwgezette correctie van het Nederlands zou voorkomen hebben dat vele onheldere formuleringen in de uiteindelijke versie terechtgekomen waren, nog afgezien van het feit, dat, dat een langere onderzoekstijd waarschijnlijk een gunstig gevolg gehad zou hebben.

In het onderzoek van de vertelsituatie waardeer ik het verhelderende onderscheid dat de schrijfster maakt tussen vertellend en belevend ik en de aandacht die ze aan het zogenaamde 'metavertellen' besteedt. Wel had ik graag gezien, dat er een verband gelegd zou worden met dat onderdeel van het hoofdstuk over de personages (7) waar ze de ik-verteller bespreekt. Daar maakt ze een functioneel onderscheid tussen Wolf en (Oom) Gerard. Mag ik Katerina uitnodigen om samenvattend de optredende ik-figuur in deze gehele roman in zijn verschillende verschijningsvormen beknopt te bespreken?

Het hoofdstuk over Tijd (5) laat een nauwgezette analyse zien van het tijdsverloop en de duur van de verhalen in onderling verband, terwijl ook het onderzoek van vertelde tijd en verteltijd vele interessante gegevens oplevert. Wel komt de vraag op of het brievendeel niet bij dit onderzoek betrokken had moeten worden. Misschien kan de schrijfster hierover nadere gegevens verschaffen.

Vervolgens komt dan de vraag naar de relatie van het brievendeel met de overige verhalen aan de orde. Zij beschouwt het brievendeel als een ingekaderd verhaal, in feite dus een raamvertelling, waarin 'in een roman over een schrijver delen worden weergegeven van de roman die hij schrijft'. Over deze interessante bewering zou ik toch nader van gedachte willen wisselen. Daarbij geef ik de volgende punten ter overweging. Ten eerste, dat in een raamvertelling meestal andere personages in een andere tijd en ruimte optreden. Ten tweede stel ik de vraag of deze roman bijvoorbeeld (geheel of gedeeltelijk) te vergelijken is met de dubbelroman *Eenzaam Avontuur* van Anna Blaman, waarin ook de roman voorkomt die de personage schrijft.

Een andere kwestie naar aanleiding van de relatie met het brievenboek is, dat ze de stelling poneert, dat het brievendeel de functie kan hebben van handleiding bij de overige verhalen. Daarbij stelt ze vast, dat dezelfde personages in geheel andere gedaante optreden, bijna als de positieve, 'normale' tegenbeelden van de personages uit de verhalen. Een interessante visie, die nieuwsgierig maakt. Graag nadere informatie over de relatie van de brieven met de overige hoofdstukken op dit punt.

Het hoofdstuk over Motieven (9) zou aan diepgang gewonnen hebben als Katerina de werkwijze die *Literair Mechaniek* aanbeveelt, gevolgd zou hebben. In dat handboek wordt aan ieder onderscheiden verhaalmotief een abstract motief gekoppeld, waarna de som van alle abstracte motieven uiteindelijk tot het grondmotief of centrale thema van de roman voert. Mijn vraag is of alsnog bij de verdediging van de scriptie dit onderscheid en onderlinge verband tussen de motieven aangebracht kan worden. (Het begrip Leitmotief zou ik buiten beschouwing laten aangezien de auteurs van *Literair Mechaniek* hieraan een andere betekenis geven.)

Het hoofdstuk over de kabbalistische betekenis van de namen levert mijns inziens geen verheldering op, en gaat zelfs voorbij aan de voor de hand liggende verwijzing in benamingen. Teigetje immers is een verwijzing naar Winnie de Pooh, waarin het over een dier gaat dat iedereen omver loopt en overal tegenop loopt.

Uit mijn opmerkingen en vragen blijkt dat de scriptie als geheel bij mij vele vragen oproept. Wat de beoordeling in de huidige (slordige) vorm betreft kom ik uit bij een 3. Mijn hoop is erop gevestigd dat in de verdediging het niveau van de overige hoofdstukken van de scriptie naar dat van de genoemde eerste hoofdstukken getild kan worden.

Ellen Krol

